

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Razumkov
centre

ЕНЕРГЕТИКА УКРАЇНИ У ЧЕРВНІ 2024 р.

Липень 2024

Це видання було представлено Центром Разумкова в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раєт в Україні. Зміст видання є винятковою відповідальністю Раєт та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

ЕНЕРГЕТИКА УКРАЇНИ У ЧЕРВНІ 2024 р.

Підготовка до осінньо-зимового періоду

Геннадій РЯБЦЕВ,
експерт з питань енергетики Центру Разумкова

Володимир ОМЕЛЬЧЕНКО,
директор енергетичних програм Центру Разумкова (загальна редакція)

У перший день місяця відбулася чергова масована атака на критичну інфраструктуру України. 20 і 22 червня було завдано шкоди окремим енергетичним об'єктам у чотирьох областях. Унаслідок цього сукупні втрати Об'єднаної енергетичної системи (ОЕС) України перевищили 9 ГВт. Виведено з ладу 90% потужності ТЕС і 40% – ГЕС. Через це лише два дні в червні минули без запровадження обмежень в енергопостачанні. Графіки аварійних та/чи стабілізаційних вимкнень діяли впродовж 44% годин місяця. Пропускна спроможність міждержавних перетинів використовувалася в обсязі, близькому до максимальної (1,6-1,7 ГВт), десять разів.

Унаслідок серйозної шкоди, нанесеної всім великим станціям, енергетикам не вдається скористатися паливом, що резервувалося для проходження літнього піку споживання. Через це запаси вугілля на складах ТЕС і ТЕЦ зросли до 2,6 млн т (+0,4 млн т порівняно з останнім днем травня), а запаси газу в підземних сховищах – до 5,2 млрд куб. м (без урахування 4,7 млрд куб. м ресурсу «довготривалого зберігання» і 0,5 млрд куб. м газу, що належить нерезидентам).

Хоча уряд підняв ціни на електричну енергію для побутових споживачів і бюджетних установ, виділив на відбудову енергосистеми близько 11 млрд грн і, спільно з Енергетичним Співтовариством, акумулював у Фонді підтримки енергетики України ще 26 млрд грн, цих коштів і, найголовніше, часу недостатньо, щоб забезпечити нормальне проходження осінньо-зимового періоду 2024-2025 рр. Щоб відновити втрачене, потрібно припинення воєнних дій, декілька років і понад 40 млрд грн.

Варто розуміти, що російські удари триватимуть, а гарантовано захистити відновлені об'єкти від чергових атак неможливо через нестачу багаторівневих систем ППО і ПРО, передусім автоматизованих.

Щоб зменшити ймовірність дестабілізації роботи енергетичних мереж і систем, а також негативних наслідків для них, Україна має дуже швидко перебудувати архітектуру власної енергетичної системи. Місце 15-20 великих ТЕС і ТЕЦ у ній мають зайняти до 300 розосереджених у регіонах енергетичних установок потужністю 5-30 МВт, що працюватимуть на місцевому паливі, а також до 2 ГВт систем накопичення енергії.

З метою реалізації цього завдання, за рішенням Ставки Верховного Головнокомандувача, що відбулася 20 червня 2024 р., Кабінет Міністрів має розробити, затвердити й реалізувати:

- ✓ плани підготовки до опалювального сезону й завершення будівництва захисту об'єктів інфраструктури паливно-енергетичного комплексу;
- ✓ стратегію та план розвитку розподіленої генерації;
- ✓ план будівництва щонайменше 1 ГВт маневрової потужності, зокрема газопоршневих, газотурбінних і когенераційних установок;
- ✓ програму, що стимулюватиме населення встановлювати фотоелектричні установки та пристрої накопичення енергії у домогосподарствах;
- ✓ рішення про обов'язкове встановлення фотоелектричних установок і систем накопичення енергії в усіх громадських та адміністративних будівлях, зокрема медичних та освітніх закладах;

- ✓ рішення про обов'язкове забезпечення об'єктів критичної інфраструктури джерелами резервного електро- й теплопостачання.

Водночас Генеральний штаб Збройних сил України має вжити заходів щодо посилення протиповітряного прикриття об'єктів енергетичної інфраструктури, зокрема тих, де відбуватимуться ремонтні й відновлювальні роботи.

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ БАЛАНС

Через виведення з ладу 40% потужності ГЕС і 90% ТЕС небаланси в системі в червні фіксувалися щодобово.

Базову потужність Об'єднаної енергосистеми України забезпечували шість блоків АЕС, що генерували близько 3,8 ГВт енергії. Три блоки перебували на технічному обслуговуванні. Джерелом маневрової потужності були 4-6 енергоблоків ТЕС і ТЕЦ, а також ГЕС і ГАЕС, які спільно виробляли близько 2,7 ГВт електричної енергії.

Після значних опадів 3-6, 11-13, 21 і 24 червня дещо зросла (до 1,3 ГВт) генерація на підприємствах ПрАТ «Укргідроенерго». Рівень водосховищ Дніпра й Дністра відповідав рішенням Міжвідомчої комісії при Державному агентстві водних ресурсів України по встановленню режимів роботи водосховищ.

Обсяги генерації на СЕС і ВЕС у червні були сезонно високими, перевищуючи внесок ТЕС і ТЕЦ, разом узятих, що дозволяло частково компенсувати денний дефіцит.

Упродовж звітного періоду в Україні генерувалося 8,0-8,5 ГВт електричної енергії щогодини (-1 ГВт порівняно з травнем; у 2021 р. – до 18 ГВт). На АЕС припадало 48% генерації, станції на ВДЕ – 18, ГЕС – 17, ТЕЦ – 10, ТЕС – 8%. Уперше за весь період спостережень друге місце у структурі генерації посіла «зелена енергетика».

Нестача електричної енергії прогнозувалася 29 разів на місяць, профіцит – двічі, удень. Для балансування системи п'ять разів залучалася аварійна допомога операторів Польщі, Румунії й Словаччини. Польському оператору аналогічна допомога з боку НЕК «Укренерго» надавалася тричі.

Унаслідок бойових дій знеструмленими в Україні були в середньому 460 населених пунктів (+40 порівняно з попереднім місяцем), додатково, через погодні умови – до 237 (12 червня). Близько двохсот із них перебували без енергопостачання більше, аніж одну добу.

Комерційний експорт у червні не здійснювався, що підтверджують дані оперативного моніторингу НКРЕКП. У нічні й ранкові години через українську мережу відбувся транзит електроенергії з Угорщини до Румунії. Імпорт потужністю 1,2-1,7 ГВт надходив із п'яти держав – Молдови, Польщі, Словаччини, Румунії та Угорщини. 14 червня Україна отримала від них рекордні 31,9 ГВтгод енергії.

Нестачі природного газу не спостерігалося. Його споживання в червні було на 6% більшим, порівняно з аналогічним періодом минулого року, але на 28% меншим, порівняно з червнем 2021 р. Видобуток вдруге із січня виявився меншим на 1%, порівняно з аналогічним періодом минулого року (хоча в АТ «НАК Нафтогаз України» прогнозують довести річний показник до 15 млрд куб. м і стверджують, що «наш видобуток за перші п'ять місяців 2024 р. зріс на 10%»).

Оскільки у червні в підземні сховища надходило в середньому 21 млн куб. м природного газу на добу з 45-47 млн куб. м видобутих, рівень запасів у них виявився нижчим, аніж у 2015-2018 рр., на 10% (з урахуванням газу, що належить нерезидентам). Утім, на думку керівництва, «цей обсяг відповідає плану підготовки запасів блакитного палива до наступного опалювального сезону», а темпи закачування «на 390 млн куб. м перевищують показник аналогічного періоду 2023 р.».

Щодобовий комерційний експорт, що зберігався нерезидентами в підземних сховищах у режимі «митного складу», не перевищував 2,3 млн куб. м (ГВС «Дроздовичі»). У режимі «шорт-хол» на вихід з української ГТС транспортувалося 7,2 млн куб. м газу на добу.

Попри пошкодження наземної інфраструктури декількох сховищ, газотранспортна система функціонує в нормальному режимі. Номінації замовників послуг зберігання й бронювання потужності виконуються

в повному обсязі. Втім, у майбутньому зростання інтенсивності російських атак здатне обмежити доступність українських ПСГ, змінивши модель ціноутворення UAVTP із HUB- на HUB+ і скоротивши закупівлі газу для промислових потреб.

Нафтопродуктів на внутрішньому ринку України достатньо для задоволення попиту, який зростає завдяки збільшенню кількості автомобільних перевезень і початку сезону відпусток. Зберігається профіцит дизельного палива. За скрапленням нафтовим газом, навпаки, може виникнути нестача внаслідок очікуваного в липні обмеження пропонувань з боку польського концерну Orlen.

ФІНАНСОВИЙ СТАН ГАЛУЗИ

Завдяки низці рішень, ухвалених Кабінетом Міністрів і НКРЕКП у травні, й помітному зменшенню споживання енергії, **заборгованість** з її оплати виробникам у червні суттєво скоротилася (до 17,9 млрд грн; -8,6 млрд грн порівняно з травнем). **Борг** з оплати постачальникам універсальних послуг зменшився до 15,5 млрд грн (-8,8 млрд грн).

Продовжує скорочуватися й заборгованість НЕК «Укренерго» перед «зеленою» генерацією (у червні вона **становила** 22,6 млрд грн). Хоч її заплановано повністю **погасити** до кінця року, це відбувається переважно хибним шляхом перенесення прострочених гривневих короткотермінових зобов'язань перед учасниками внутрішнього ринку у валютні довгострокові зобов'язання перед міжнародними кредитними організаціями.

Учасники ринку електричної енергії **винні** НЕК «Укренерго» близько 32 млрд грн за отримання послуг з передачі й диспетчеризації. Основними причинами виникнення цих заборгованостей є призупинення нарахування та стягнення штрафних **санкцій**, передбачених договорами, що укладені відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії», а також відтермінування погашення заборгованостей постачальників універсальних послуг за результатами перевірок НКРЕКП.

Триває накопичення боргів на балансуємому ринку, які **сягнули** 31 млрд грн. Їх

можна зменшити, лише переглянувши чинні тарифи в ланцюзі «виробник-постачальник-споживач» і забезпечивши платоспроможність кожного з них.

Водночас **борги** теплокомуненерго за спожитий газ, хоч і скорочуються, проте досі перевищують 70 млрд грн.

РНБО **доручило** Кабінету Міністрів ухвалити рішення щодо врегулювання наявних заборгованостей, проте урядовий **законопроект**, який «дозволить суттєво покращити ситуацію на ринку електроенергії та розв'язати питання боргів», до Верховної Ради ще не подано.

ТРАНЗИТ

У звітному періоді ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» забезпечував транзит у середньому 42 млн куб. м російського газу на добу (39% обсягів, передбачених контрактом з АТ «Газпром»). Близько 89% ресурсу прямувало до Словаччини, 11% – на АТ «Молдавська ДРЕС» у т. о. Придністров'ї. Транспортування здійснювалося через ГВС «Суджа».

Додатково забезпечено щоденний транзит 1-3 млн куб. м газу з Угорщини до Молдови.

АТ «Укртранснафта» транспортувала 30-35 тис. т російської нафти на добу для НПЗ Словаччини, Чехії та Угорщини (належать угорській компанії MOL). Транзит здійснювався південною гілкою МТ «Дружба».

ЦІНОВА СИТУАЦІЯ

Ціновий **індекс** електричної енергії базового навантаження (BASE) на ринку «на добу наперед» (РДН) у червні становив 4 982 грн/МВтгод, на піку (PEAK) – 4 094 грн/МВтгод (+26,4% і +10,9% порівняно з травнем). Позапікове (OFFPEAK) навантаження коштувало 5 870 грн/МВтгод (+40,0%). Різке зростання індексів (на 60-80% із квітня), аномальний розподіл їхньої величини та велика волатильність, що сягала 98%, свідчать про суттєву нестачу пропозиції, що виникла через пошкодження об'єктів енергетичної інфраструктури внаслідок російських атак та обмежені можливості імпорту.

Середньозважена **ціна** на внутрішньодобовому ринку (ВДР) становила 5 622 грн/МВтгод, на РДН ОЕС України – 5 403 грн/МВтгод (+13,0 і +28,0% порівняно з травнем, відповідно).

Середньозважена **ціна** липневого ресурсу природного газу за результатами електронних торгів на Українській енергетичній біржі в червні, як і прогнозувалося, зросла (до 12 624 грн або €291 за 1 000 куб. м; +3,9% порівняно з травнем). Основною причиною цього стало подорожчання газу на європейському хабі TTF у першій половині місяця.

Попри сумнівну доцільність прив'язки внутрішніх цін до європейських котирувань, уряд досі зволікає з розробленням стандартизованих торгових продуктів і запровадженням обов'язкового продажу на Українській енергетичній біржі не менше 15% видобутого в державі ресурсу.

Завдяки відновленню постачань скрапленого природного газу на європейські термінали, вартість природного газу на TTF, приведена до вітчизняного кордону, **знизилася** до 21 985 грн/тис. куб. м (-3,8% порівняно з травнем; із ПДВ), хоча в середині червня вона перевищувала 23 000 грн/тис. куб. м.

Як наслідок, **тарифи** ТОВ ГК «Нафтогаз України» на газ для побутових споживачів із 1 липня 2024 р. зросли до 15 900 грн/тис. куб. м, тоді як у червні становили 15 400 грн (із ПДВ).

Усі 18 держав-членів ЄС, що мають підземні сховища, активно їх поповнюють. Тому й так рекордний рівень **запасів** у них (+18% середнього за п'ять останніх років) у червні зріс до 82,1 млрд куб. м (+10,3% за місяць). Баланс між попитом і пропонуванням, що тимчасово встановився на початку літа, посприяв відносній стабільності спотових **цін** на хабі TTF, що впродовж місяця змінювалися в діапазоні \$375-395/тис. куб. м. Утім, вони залишаються завищеними через високу конкуренцію з азійськими ринками за скраплений газ і ремонтні роботи на СПГ-терміналах США й Норвегії.

Котирування ф'ючерсів на енергетичне вугілля Coal (API2) CIF ARA (ARGUS-McCloskey) у червні перебували в межах \$108-110/т. Рік тому котирування становили

\$116/т. Запаси вугілля на складах терміналів ARA (Амстердам – Роттердам – Антверпен) становлять 4,9 млн т (-22% порівняно із середньорічною нормою).

Котирування ф'ючерсів на нафту Brent у червні після падіння до чотиримісячного мінімуму (4 червня 2024 р. – \$77/бар.), яке було спричинене **розчаруванням** учасників торгів додатковими добровільними обмеженнями, взятими державами-членами ОПЕК+, стабілізувалися в інтервалі \$84-86/бар (1 липня 2024 р. – \$85/бар).

З огляду на черговий **перегляд** у бік зменшення обсягів споживання нафти, зростання котирувань в липні є малоімовірним. За збереження чинних тенденцій пропонування сировини в 2024 р. становитиме 102,9 млн бар на добу, тоді як попит зросте до 103,1 млн бар. Як наслідок, ціни на ф'ючерси із ближніми термінами постачання є нижчими, аніж котирування більш віддалених позицій.

Автомобільний бензин в Україні дещо подорожчав (+0,9% порівняно з травнем), тоді як індикативна ціна на дизельне паливо майже не змінилася. Таку відмінність у трендах можна пояснити несподіваним для експертів підвищенням вартості бензину на заправках АТ «Укрнафта», на яке швидко відреагували дисконтери.

Станом на 1 липня 2024 р., індикативні **ціни** на бензин А-95Євро5 і ДП-Л Євро5 становили 60,13 і 52,66 грн/л, відповідно.

У липні, попри **укріплення** гривні відносно долара США та євро на міжбанківському ринку, зростання європейських котирувань, яке вже відобразилося на гуртових цінах, неминуче потягне за собою й роздріб. Подорожчання сприятиме й невизначеність зі ставками акцизного податку, які можуть бути підняті на 7-28 % (залежно від виду нафтопродукту) в разі ухвалення **проєкту** закону №11256-2 від 13 травня 2024 р.

Скраплений нафтовий газ наприкінці червня **коштував** 26,60 грн/л (-0,3% порівняно з попереднім місяцем). Сформоване в травні співвідношення роздрібних цін на нього й високооктановий бензин (45%) сприяє подальшому зростанню попиту на пропанбутан і відмові споживачів від купівлі дорогого бензину.

ЗМІНИ В НОРМАТИВНІЙ БАЗІ

Президент України підписав закон про обов'язкове використання рідкого біопалива (біокомпонентів) у галузі транспорту, яким передбачена обов'язкова наявність із 1 травня 2025 р. в бензинах автомобільних, що відпускаються з місць оптової й роздрібно-ї торгівлі (крім тих, що мають октанове число 98 і вище або поставляються для потреб Міноборони, Держрезерву і створення мінімальних запасів нафтопродуктів), рідкого біопалива (біокомпонентів) у кількості «не менш як 5% об'ємних, за абсолютної похибки визначення $\pm 1\%$ ». При цьому «суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність з виробництва та/або імпорту пального та/або здійснюють оптову торгівлю паливом» надано право самостійно і, фактично, безконтрольно «додавати рідке біопаливо (біокомпоненти) до палива моторного та палива моторного альтернативного в обсягах, що відповідають вимогам нормативних та нормативно-правових актів» (яких, до речі, не існує).

Підписаний документ, проект якого було подано низкою народних депутатів в обхід установленої процедури, є черговим прикладом імітування «європейської інтеграції» й викривлення вимог ЄС, що підтверджено застереженнями Міненерго, Мінінфраструктури, Мінекономіки, Державної регуляторної служби, Головного юридичного управління, Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

За висновком Міненерго, реалізація ухваленого закону не лише спричинить появу нафтопродуктів, які шкодять паливним системам автомобілів, але й здатне зірвати постачання бензинів Силам оборони України.

Не менш сумнівними з точки зору належного виконання міжнародних зобов'язань є й окремі положення закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері забезпечення енергетичної ефективності», яким, по суті, закладено правові передумови для створення на ринку електричної енергії вертикально інтегрованої компанії-монополіста, що одночасно виконуватиме функції оператора систем розподілу й постачальника універсальних послуг та прямо чи опосередковано належатиме державі.

З урахуванням монополізації газового ринку, здійсненого Групою Нафтогаз у 2023 р., підписання згаданого документа може свідчити про відмову України від переходу на європейську модель регулювання енергетичного сектора, базовану на стратегіях неперервності бізнесу й механізмах цивілізованої конкуренції.

Окрім ухвалення наведених вище законів, Верховна Рада України ратифікувала Рамкову угоду між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility. Цим документом встановлено принципи фінансового співробітництва між Україною та ЄС, зокрема механізми контролю та аудиту витрат у сумі €50 млрд, а також створено передумови для залучення безумовного фінансування в обсязі €1,9 млрд.

У свою чергу, Кабінет Міністрів України:

- ✓ схвалив Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 р., основними цілями якого є: скорочення викидів парникових газів на 65%, порівняно з 1990 р.; досягнення частки відновлюваних джерел енергії у загальному кінцевому енергоспоживанні в 27%; виконання вимог із постачання не більше 30% кожного енергетичного ресурсу за одним маршрутом від одного постачальника; обмеження первинного й кінцевого споживання енергії обсягами 72,2 і 42,2 млн т. н. е.;
- ✓ затвердив порядок надання фінансової державної підтримки фізичним особам, які встановлюють у власних домогосподарствах фотоелектричні модулі та/чи вітрові установки встановленою потужністю 1-10 кВт, разом із гібридними інверторами та системами зберігання енергії ємністю від 1 кВтгод на кожен 1 кВт потужності. Максимальна компенсація домогосподарству за встановлення установки на 10 кВт становитиме 244 тис. грн;
- ✓ запровадив додаткові заходи щодо стабілізації роботи Об'єднаної енергетичної системи України, якими, зокрема, обмежив використання кондиціонерів, зовнішнього освітлення будівель і

прилеглої території, освітлення вулично-дорожньої мережі, парків, а також зовнішньої реклами;

- ✓ **виділив** додаткові 2,5 млрд грн на забезпечення сталого проходження опалювального сезону 2024-2025 рр. і створення належних умов для проживання населення м. Харкова та Харківської обл.;
- ✓ **назвав** кандидатури переможців відбору на посади членів наглядової ради АТ «НАЕК Енергоатом», зокрема В. Петрука і Т. Милованова як представників держави;
- ✓ затвердив фінансовий **план** на 2024 р. і **результати** фінансово-господарської діяльності АТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» за 2023 р.;
- ✓ **визначив**, що в разі укладення договору постачання природного газу між виробником теплової енергії або бюджетною установою й ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» згідно з Положенням про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу зобов'язання за договором виникають з першого числа місяця, в якому його було укладено.

Міненерго **створило** Групу з координації міжнародної допомоги для оперативного відновлення енергетичної системи та підготовки до зими.

НКРЕКП:

- ✓ **збільшила** максимальний термін укладання контрактів із придбання НЕК «Укренерго» допоміжних послуг на ринку електричної енергії з 1 до 5 років із трирічною відстрочкою надання такої послуги;
- ✓ **привела** у відповідність до вимог **закону** про запобігання зловживанням на оптових енергетичних ринках порядку здійснення нею моніторингу останніх;
- ✓ **додала** АТ «Оператор ринку», НЕК «Укренерго», ТОВ «Оператор ГТС України» до реєстру адміністраторів платформ інсайдерської інформації;
- ✓ **удосконалила** механізм подачі учасниками ринку пропозицій на аукціони допоміжних послуг та на балансуючому ринку, а також надання послуги зі зменшення навантаження ВДЕ з підтримкою;
- ✓ **зміннила** Правила роздрібного ринку електричної енергії в частині: забезпечення функціонування спільного майна багатоквартирного будинку; регулювання діяльності споживача в агрегованій групі; реструктуризації заборгованості між споживачем і постачальником «останньої надії» на строк понад 90 днів; запобігання використанню електроенергії побутовими споживачами на непобутові потреби;
- ✓ **зміннила** Методику формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках, у частині врахування цін на вітчизняне та імпортоване вугілля, що використовується на них;
- ✓ **передбачила**, що на період дії воєнного стану не будуть проводитися планові й позапланові виїзні перевірки ліцензіатів і суб'єктів, що належать до особливої групи споживачів, які знаходяться та/або здійснюють ліцензовану діяльність в областях України, де наявні території активних бойових дій і тимчасово окуповані території;
- ✓ **затвердила** ставку внеску на регулювання на третій квартал 2024 р. у розмірі 0,046% чистого доходу платників і **визначила** планову ставку внеску на регулювання на 2025 р. у розмірі 0,062%;
- ✓ **навела** можливі для застосування моделі приєднання та/чи встановлення генеруючих установок і продажу відпущеної в мережу електричної енергії.

Антимонополий комітет України **надав** ПАТ «Укрнафта» дозвіл на концентрацію, аби розпочати повноцінне управління **активами** групи «Татнефть», що розміщені на території Полтавської і Харківської обл.

Держгеонадра на підставі **указу**, яким змінені персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) щодо

В. Новинського, **поновили** дію наданих компаніям Групи Smart Energy трьох спеціальних дозволів на розроблення родовищ природного газу в Полтавській і Харківській обл.

Національний банк України **ухвалив** низку рішень, спрямованих на стимулювання залученості фінансового сектору до проєктів із відновлення й децентралізації енергетики, зокрема кредитування закупівель енергетичного обладнання домогосподарствами, малим і середнім бізнесом.

ПРОЄКТИ ТА НАМІРИ

У Верховній Раді України:

- ✓ ухвалено за основу **проєкт** закону (№ 11256-2 від 13 травня 2024 р.) про поступове (у 2024–2028 рр.) приведення розмірів ставок акцизного податку, зокрема на паливе до рівнів, установлених **Директивою 2003/96/ЄС** (Додаток XXVIII, ст. 353 **Угоди** про асоціацію України з ЄС) (для неетильованого бензину, дизельного палива і скрапленого нафтового газу – €359 і €330 за 1 000 л і €125 за 1 000 кг). На відміну від урядового **законопроєкту**, підтриманий депутатами документ відповідає вимогам Директиви 2003/96/ЄС у частині ставки акцизного податку на скраплений нафтовий газ;
  - ✓ ухвалено за основу **проєкт** закону (№ 11083 від 13 березня 2024 р.) про приведення термінології законодавства у сфері «розумних мереж» у відповідність до міжнародних стандартів;
  - ✓ рекомендовано розглянути в першому читанні **проєкт** закону (№ 11146 від 3 квітня 2024 р.) про розміщення, проєктування й будівництво енергоблоків № 3 і 4 Хмельницької АЕС. Документ визначає місця розташування блоків, кількість реакторів, їхній тип, характеристики та вимоги до проєктування й будівництва. Проєкт має бути реалізованим виключно коштом НАЕК «Енергоатом», утім це є малоімовірним, враховуючи незадовільний фінансовий стан компанії, вартість проєкту, визначену за **ТЕО 2018 р.**, та з огляду на одночасно розпочату **підготовку** «дозведення енергоблоків ХАЕС-5 та ХАЕС-6 за технологією Westinghouse AP1000»;
  - ✓ зареєстровано **проєкт** закону (№ 11273-1 від 5 червня 2024 р.), спрямований на врегулювання заборгованості теплопостачальних підприємств за природний газ, поставлений після червня 2021 р. На відміну від урядового **законопроєкта**, документ передбачає іншу реструктуризацію заборгованості та імплементацію механізму поточних рахунків із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків із підприємствами Групи Нафтогаз;
  - ✓ зареєстровано **проєкт** закону (№ 11343 від 17 червня 2024 р.), яким тимчасово, але не довше ніж до 1 червня 2025 р., запропоновано звільнити від оподаткування податком на додану вартість операції із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів за договорами купівлі-продажу, укладеними з ліцензіатами ринків електричної енергії та природного газу, в яких однією зі сторін є Секретаріат Енергетичного Співтовариства;
  - ✓ зареєстровано **проєкт** закону (№ 11344 від 17 червня 2024 р.), яким тимчасово, але не довше ніж до 1 червня 2025 р., запропоновано звільнити від сплати ввізного мита гідравлічні й парові турбіни, електричні генератори, інвертори, фотоелектричні елементи, зібрані в модулі або вмонтовані в панель, комплектуючі для виробництва трансформаторів, що ввозяться на митну територію України у митному режимі імпорту.
- На жаль, якість підготовки законопроєктів № 11333 і 11344, попри закладені в них слушні ідеї, є незадовільною, тому внесення їх до порядку денного сесії є малоімовірним.

Повідомлено про затвердження порядку використання коштів Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації. Ідеться про додаткову програму обсягом 759 млн грн. Кошти мають бути **спрямовані** на забезпечення компенсації, відшкодування, здешевлення зобов'язань фізичних та юридичних осіб за кредитними договорами, які укладені для здійснення

енергоефективних заходів і встановлення установок на ВДЕ. Втім, документа, що підтверджує ці наміри, у червні не опубліковано.

Попри невідкладність, Кабінетом Міністрів поки не подано до Верховної Ради, схвалений 24 травня 2024 р., [законопроект](#), спрямований на покращення платіжної дисципліни на ринку електричної енергії, яким постачальники відкриватимуть поточні рахунки із спеціальним режимом використання, на які буде вноситися плата за надані послуги; алгоритм розподілу коштів із цих рахунків розробить НКРЕКП; споживачі, віднесені до об'єктів критичної інфраструктури, щоб уникнути припинення постачання енергії, відкриватимуть поточний рахунок із спеціальним режимом використання за затвердженим урядом порядком; постачальникам буде надано право не відновлювати постачання енергії споживачам у разі наявності у них заборгованості перед постачальником «останньої надії» та/чи відсутності договору про її реструктуризацію.

Міненерго [повідомило](#) про поширення можливостей Урядової [програми](#) «Доступні кредити 5-7-9%» «на будівництво та влаштування газотурбінних, газопоршневих і біогазових генераційних установок», проте підтвердження цієї інформації досі немає.

Невідомим залишився і статус опублікованого Міненерго ще 18 січня 2024 р. [проекту](#) постанови уряду, який відновлює заборону на обіг нафтопродуктів, що не відповідають екологічним нормам Євро5, [дозволений](#) із 17 березня 2022, зокрема «для забезпечення Збройних сил та інших військових формувань». Відповідне рішення, схоже, [ухвалене](#), але чинності не набуло.

НКРЕКП [перенесла](#) на невизначений термін розгляд питань про затвердження:

- ✓ [постанови](#), що передбачає збільшення з 1 липня 2024 р. тарифу на послуги НЕК «Укренерго» з передачі електричної енергії до 628,65 і 464,78 грн/МВтгод (+19 і +27%; без ПДВ), відповідно для користувачів системи і підприємств «зеленої» електрометалургії;
- ✓ [постанови](#), що передбачає збільшення на 11% із 1 липня 2024 р. тарифу на послуги НЕК «Укренерго» з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління до 115,91 грн/МВтгод (без ПДВ);

- ✓ [постанови](#), що передбачає збільшення з 1 липня 2024 р. тарифів на послуги з розподілу електричної енергії для споживачів та операторів установок зберігання енергії до 348,48 і 2 062,69 грн/МВтгод (+1,6 і +2,3%; без ПДВ), відповідно для першого і другого класів напруги.

НКРЕКП оприлюднила проекти:

- ✓ [постанови](#), що передбачає внесення змін до мінімальних стандартів і вимог до якості обслуговування споживачів та постачання природного газу, які дають змогу оператору ГРМ компенсувати втрати, спричинені порушеннями під час реконструкції чи технічного переоснащення вже підключеного до мереж об'єкта, шляхом перерахування коштів за банківськими реквізитами, вказаними споживачем або замовником послуг;
- ✓ [постанови](#), що передбачає доповнення Методики визначення та розрахунку тарифу на послуги розподілу природного газу новим розділом, який передбачає, що НКРЕКП має право встановити оператору ГРМ тариф на розподіл газу на рівні вищому ніж той, що застосовувався станом на 24 лютого 2022 р., тільки після спливу півроку після місяця, в якому воєнний стан буде припинено або скасовано. Різниця між економічно обґрунтованими та встановленими тарифами має компенсуватися операторам ГРМ із державного бюджету.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Двосторонньою безпековою [угодою](#) між Україною та Сполученими Штатами Америки передбачено, зокрема:

- ✓ підтримку зусиль із відновлення для зміцнення економічної стабільності та стійкості України, зокрема шляхом підтримки енергетичної безпеки України та її бачення сучасної, більш чистої, децентралізованої енергетичної системи, інтегрованої з європейською;
- ✓ посилення стійкості й безпеки цивільної ядерної енергетики з урахуванням співпраці в рамках меморандуму про взаєморозуміння між урядами у сфері підвищення стійкості енергетичної системи України від 24 вересня 2023 р.;

- ✓ допомогу Україні в підвищенні кібернетичної стійкості критичної інфраструктури, особливо енергетичних об'єктів, а також підтримку швидкого відновлення зруйнованої інфраструктури, включно з наданням матеріально-технічної допомоги.

Спільні безпекові **зобов'язання** між Україною та Європейським Союзом передбачатимуть, зокрема, підтримку енергетичної безпеки, енергетичного переходу та ядерної безпеки. ЄС продовжить підтримувати енергетичну безпеку та «енергетичний перехід», ядерну безпеку в Україні, а також зміцнювати український ядерний регуляторний орган і надавати підтримку в розбудові потенціалу з радіологічних, хімічних, біологічних та ядерних (РХБЯ) питань. З огляду на шлях України до ЄС, Україна працюватиме над узгодженням з *acquis* ЄС. Механізм цивільного захисту Союзу (УСРМ) продовжуватиме надавати допомогу українському енергетичному сектору у вигляді обладнання та послуг, а також допомогу у сфері РХБЯ. Європейський Союз та Україна поглиблюватимуть співпрацю в межах Ініціативи ЄС «Центри передового досвіду зі зменшення РХБЯ загроз» для посилення можливостей безпеки й готовності до техногенних катастроф. ЄС також продовжить працювати над інтеграцією енергетичних мереж України до транс'європейських мереж.

Угодою про підтримку України та співробітництво між Україною та урядом Японії передбачено, у т. ч.:

- ✓ створення фундаментальної основи для відновлення, посилення захисту, стійкості й відбудови критичної інфраструктури, зокрема енергетичної;
- ✓ заохочення приватного сектору Японії до партнерства з промисловістю України в підтримці зусиль останньої з модернізації й нарощування потенціалу, зокрема в енергетиці;
- ✓ надання підтримки Україні у зміцненні ядерної безпеки, захисту й заходів забезпечення безпеки, зокрема для Запорізької АЕС, через Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ).

Угодою про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Литовською

Республікою передбачено, зокрема, підтримку енергетичного сектору. Литва продовжуватиме надавати допомогу Україні у відновленні пошкодженої та зруйнованої енергетичної інфраструктури, передаючи все наявне обладнання, засоби та інші необхідні матеріали й ресурси. Визнаючи важливість децентралізації систем виробництва й розподілу енергії, а також лібералізації ринків, Литва готова надати допомогу в модернізації української енергетичної системи відповідно до стандартів ЄС. Литва поділиться з Україною своїм досвідом щодо розвитку відновлюваної енергетики, енергоефективності й технологій «зеленої» енергії.

Угодою про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Естонією передбачено, зокрема, забезпечення стійкості енергетичної та іншої критичної інфраструктури. Визнаючи, що безпека енергопостачання залишається вирішальною для стійкості, Естонія шукатиме будь-які можливості для підтримки енергетичного сектору України загалом. Естонія також вивчатиме можливості для підтримки України у підвищенні стійкості її критичної інфраструктури в різних секторах.

Грантовою **угодою** між Україною та Францією щодо сприяння відновленню й підтримці критичної інфраструктури та пріоритетних секторів економіки передбачено залучення грантових коштів уряду Франції на €200 млн для реконструкції та відновлення критичної інфраструктури, з них €60 млн — на підтримку енергетичного сектору.

Під час Міжнародної конференції з відновлення України (URC 2024) у Берліні укладено 12 міжнародних **угод** про співпрацю в питаннях розбудови енергетичних мереж і систем з фінансовими установами та енергетичними компаніями.

НКРЕКП як **Уповноважений орган** щодо випуску та обігу гарантій походження «зеленої» електроенергії на території України, **набула** офіційного статусу члена Асоціації органів-емітентів (Association of Issuing Bodies — **AIB**). Вступ до AIB є умовою для міжнародної торгівлі гарантіями походження та подальшого визнання українських гарантій в Європейському Союзі та Енергетичному Співтоваристві. Надалі створення української системи гарантій походження

передбачає проведення її аудиту на відповідність Європейській системі енергетичної сертифікації (European Energy Certificate System – EECS) та стандарту CEN 16325.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ

Попри ухвалення низки рішень, спрямованих на відновлення роботи енергетичних мереж і систем, зменшення втрат від російських атак і вирішення боргових проблем, що заважають нормальному функціонуванню ринків, проходження осінньо-зимового періоду 2024-2025 рр. без суттєвих обмежень споживання електричної енергії є неможливим.

Навіть за одночасної роботи дев'яти енергоблоків АЕС, збільшення пропускної здатності міждержавних перетинів до 2,2 ГВт і відновлення 2 із 8 ГВт потужності великих ТЕС, нестача енергії становитиме від 3 до 5 ГВт. Небаланс буде зумовлений неможливістю швидкого змінення архітектури енергетичної системи, зокрема зведення в регіонах 300 енергетичних установок потужністю 5-30 МВт кожна та встановлення 1 ГВт систем накопичення енергії.

Скоротити очікуваний дефіцит можна лише за умов:

- ✓ виконання рішення Ставки Верховного Головнокомандувача, насамперед у частині протиракетного прикриття об'єктів критичної інфраструктури та стимулювання будівництва в регіонах малих енергетичних установок із гарантованою потужністю, передусім когенераційних;
- ✓ відновлення роботи всіх енергетичних об'єктів, зокрема ТЕС і ТЕЦ малої продуктивності, що були зупинені через неефективність, нестачу пального, ухвали суду тощо, з їхнім приєднанням до мереж за поданням військової адміністрації;
- ✓ зосередження всіх ресурсів на об'єктах інфраструктури, тривалість відновлювальних робіт на яких не перевищує шість місяців, і забезпеченні енергетичної автономності населених пунктів, районів у містах, зокрема шляхом залучення приватного бізнесу до будівництва, розміщення в територіальних громадах та експлуатації енергетичних установок, зокрема когенераційних, а також пов'язаних із ними систем накопичення енергії й малих розподільних мереж.

Неприпустимим вбачається:

- ✓ розпорошення ресурсів на реалізацію довгострокових проєктів сумнівної ефективності (наприклад, будівельних робіт на енергоблоках 3 і 4 Хмельницької АЕС згідно з проєктом закону № 11146 від 3 квітня 2024 р.);
- ✓ відмова від використання енергетичного вугілля, нафтопродуктів, природного газу як пального для малих енергетичних установок під приводом переходу на «зелену енергію» і скорочення викидів парникових газів (наприклад, згідно з Національним планом з енергетики та клімату на період до 2030 р.);
- ✓ установлення енергетичних установок із негарантованою потужністю (наприклад, фотоелектричних панелей і вітрогенераторів без інверторів і систем накопичення енергії), у т. ч. в районах із низькою інтенсивністю сонячного випромінювання і середньою швидкістю вітру до 5 м/с, відповідно;
- ✓ вилучення коштів у споживачів та учасників енергетичних ринків шляхом реалізації ініціатив, помилково визнаних «євроінтеграційними» (зокрема, закону про обов'язкове використання рідкого біопалива (біокомпонентів) у галузі транспорту та проєкту закону про приведення розмірів ставок акцизного податку на нафтопродукти до рівнів, установлених Директивою 2003/96/ЄС уже з липня 2024 р.);
- ✓ відмова України від переходу з адміністративної на європейську модель регулювання енергетики, базовану на стратегіях неперервності бізнесу й механізмах цивілізованої конкуренції (наприклад, шляхом відродження вертикально інтегрованих енергетичних компаній-монополістів, передумови до чого заклав закон про врегулювання повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері забезпечення енергетичної ефективності).